

signum

4. ARGANG NR. 3

TIDSSKRIFT FOR MODERNE KUNST
REDIGERET AF POUL VAD

Indhold

AKTUEL KOMMENTAR . I

- Jens Nørbæk*: Det oprejste menneske . 2
Albert Mertz: Biennalen XXXII – Documenta III . 13
Constant Nieuwenhuys: New-Babylon . 23
Clifford Wright: Mark Tobey – homo ludens og humanist . 31

På omslaget:

- Détaille af Astrid Noack*: Stående kvinde (1937-43).
Foto: Roald Pay. (Figuren gengivet Signum I. årgang nr. 1, side 47.)

Signum er sat med Monotype Plantin og trykt i Krohns Bogtrykkeri, København. Typografi: Austin Grandjean. Klicheerne er udført af Kondrup & Rasmussen, København. Redaktion, ekspedition og annoncer: Gyldendal, Klareboderne 3, København K. Pris i abonnement kr. 28,- pr. årgang à 4 hæfter. Pris i løssalg kr. 7.50 pr. hæfte.
© Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A. S., 1964.

Klicheerne betalt af Ny Carlsbergfondet.

GYLDENDAL 1964

I slutningen af sin rapport om Biennalen og Documenta i dette nummer af Signum rører Albert Mertz ved et af tidens væsentligste problemer. Al den evindelige palaver om kunst eller ikke er lige gyldig, et menneske udtrykker sig og man må spørge: hvad vil han mig? Alt hvad der skabes er på en eller anden måde udtryk for den tid vi lever i, og den er vi selv medansvarlige for! Hvem vil ikke give Mertz ret her? Alligevel er spørgsmålet ikke så enkelt, for det er til syvende og sidst ikke tilstrækkeligt at et billede tilfredsstiller et eller andet behov hos den der har frembragt det. Vi må forlange noget mere. En manifestation af den art kan måske nok være både underholdende og interessant og tankevækkende, men det er nu en gang ikke nok. Så er det i hvert fald ikke kunst! – Der har vi ordet igen, dette ord som snart er ved at være tabu. Mertz har jo lige påstået at det er lige gyldigt om det er kunst. Javel, så må vi til at vende sagen på hovedet. Går man en tur i Glyptotekets afdeling af fransk billedhuggerkunst fra forrige århundrede ser man det ene stykke sentimental, akademisk skulptur efter det andet, altsammen udført med forbløffende dygtighed, typiske udtryk for tiden og udsprunget af et eller andet behov hos de ansvarlige kunstnere, som i allerhøjeste grad har taget deres arbejde alvorligt. Her er kunst for alle pengene! Man kommer til Rodin, og pludselig står man over for det uforklarlige, en hensynsløs, næsten rå kraft efter al den megen kunstfærdighed. For at være på den sikre side må vi fastslå, at Rodin altså ikke er kunst, men liv! – Hvad det er kan ingen sige, for det er netop hemmeligheden ved – nå ja, ved kunsten altså: dette som gør, at vi føler os stillet over for noget som er mere end blot en tilfredsstillelse af et privat Rodin'sk behov. Derfor er det ikke rigtigt som Mertz siger, at enten er alt kunst eller også er intet kunst. Nej, som Carl Nielsen sagde: kunst er liv og som sådant uudslukkeligt. Men de ni tiendedel af det man bliver præsenteret for er ikke uudslukkeligt og ikke liv, selv om det er opfindsomt og fantasifuldt. Dermed er der ikke tale om at stille kunsten op på en piedestal: tværtimod er der jo ofte i den mest levende og intense kunst samtidig noget jævnt og ligefremt – kort sagt, kunsten har tusinde udtryksformer, fra det mest hermetiske til det enkle og åbne. Den er blot aldrig flad, entydig. – Men kunstens rolle i det markedssamfund vi lever i og i det samfund som kommer? Hverken Mertz, Constant eller jeg kan besvare spørgsmålet. Men mennesket lever endnu, i en vis forstand lige så nøgent og primitivt over for kræfterne uden for det selv som istidens huleboere.

Constant Nieuwenhuys

NEW-BABYLON

Foredrag holdt på Kunstakademiet den 12. marts 1964 efter indbydelse fra de studerendes råd.

For seksten år siden kom jeg til København for første gang, i en situation som var ganske forskellig fra den nuværende. Jeg kom her for at vise mine malerier og for at finde venner, hvis ideer og hvis arbejde var beslægtede med mine. Jeg kom opfyldt af entusiastisk samarbejdsånd og af den optimistiske indstilling som dominerede genopbyggelsens år efter den anden verdenskrig.

Idag står vi overfor en verden som har forandret sig meget siden da, og som stadig hurtigt forandrer sig. Og hvis jeg skal forklare hvordan det går til at jeg kommer her denne gang for at præsentere Dem for et projekt så forskelligt fra mit tidligere maleri, og for at fremføre ideer som på mange måder kan synes modsatte COBRAs synspunkter, må vi betragte de omstændigheder som vi faktisk lever under idag, og især de perspektiver som disse omstændigheder frembyder. Vi vil da se at nye sociale betingelser i stadig stærkere grad fører kunstneren til nødvendigheden af at ændre sin sociale indstilling og endog sin kulturelle handlemåde.

Lige siden mekaniseringen begyndte har kunstnerens reaktion været negativ. Det had til maskinen som William Morris var hjemsoget af er forblevet levende gennem moderne bevægelser som surrealisme og ekspressionisme og fortsætter i endnu nyere tendenser som action-painting. Hvis kunstneren derimod besluttede sig til at forsones sig med maskinen, som tilfældet var med funktionalisterne, måtte han opgive den skabende fantasi frihed og ophørte således med at være kunstner overhovedet. Der er øjensynlig ingen plads for kunstneren inden for det industrialiserede samfund, og alle kunstnere siden den industrielle revolutions begyndelse synes instinktivt at have forstået dette. Grunden skulle være klar: den energi der behøves for overgangen fra menneskeligt arbejde til maskinarbejde, d.v.s. den merenergi som samfundet behøver for at producere maskiner såvel som elementære forbrugsgoder, er netop den ekstra-energi som tidligere, i de herskende klassers hænder, blev anvendt til at producere kultur.

Hvis der nogensinde har været nogen kultur i det nyttebetonede samfund, skyldes dette det faktum at et uendeligt lille antal mennesker der ejede jorden og de andre produktionsmidler, kunne undgå nødvendigheden af at arbejde og spare deres kræfter til skabende virksomhed. Hvis ikke hovedmassen af befolkningen havde været underkastet slaveri, ville disse små overklasser ikke have haft mulighed for at lege deres liv, for at opfinde deres livsform, for at være skabende og sluttelig opbygge deres kultur. Fortidens store

kulturer blev skabt udelukkende af og for de ikke-arbejdende klasser og de arbejdende masser havde ingen del i dem. Opdelingen af menneskeheden i skabende og ikke-skabende individer følger af selve delingen af samfundet i besiddende, ikke-arbejdende klasser, og arbejderklassen. Uden denne deling, kan man sige, ville der overhovedet ikke have været nogen kultur.

Kunstneren, som vi kender ham, kan imidlertid ikke kaldes en repræsentant for de herskende klasser, skønt han i det store og hele er afhængig af disse klasser. Man kan sige at kunstneren lejes af den sociale elite. Kunstneren, som en skabende ener, er et typisk produkt af pengeøkonomien, der gør menneskelig frembringelse til en handelsvare. Kunstneren i sin nuværende skikkelse dukker først op i det historiske øjeblik da borgerskabet optræder på scenen. Borgerskabet har aldrig i sig selv været en skabende klasse, sådan som adelen oprindelig var, men pengevældet tillod borgerskabet at få sine drømme realiseret af ansatte specialister, som var de professionelle kunstnere. Den revolutionerende rolle kunstnerne har spillet gennem de forløbne århundreder blev muliggjort af den individualistiske ideologi borgerskabet behøvede som et våben mod feudalismen. Det betyder, at kunstneren var en revolutionær så længe borgerskabet var en revolutionær klasse, og det skulle nu være klart hvorfor denne position afsvækkes, efter at borgerskabets historiske kamp nåede sin afslutning. I stedet for at lege brugte industriens borgerskab nemlig deres tid og penge til at opbygge det mekaniske produktionsapparat som er grundlaget for den moderne kapitalisme; og kunstneren tabte under denne proces den beskyttelse og støtte hans frihed var afhængig af.

Hvis jeg siger, at produktionens mekanisering medførte kunstnerens undergang, må man forstå at jeg taler om kunstneren som socialt fænomen. Socialt talt er kunstneren et usædvanlig talentfuldt individ, som det under de herskende klassers beskyttelse tillades at være skabende i et samfund af arbejdere, hvor skabende virksomhed kun kan tolereres som en undtagelse. Den overskydende energi der var nødvendig for overgangen til maskinproduktion satte en stopper for dette privilegium og kunstneren var fordømt til at blive samfundets hjemløse, bohømer eller såkaldt avantgarde-revolutionære.

I løbet af det sidste par år begynder imidlertid en ny udvikling at vise sig som gør kunstnerens undergang mindre ulykkeligt set fra et kulturelt synspunkt end det måske tidligere kunne have gjort. Automatiseringen af maskin-kon-

trollen fører langsomt til hele menneskehedens frigørelse fra produktions-arbejdets åg, og for første gang i historien vil enhver have mulighed for at spare sin energi med andre formål for øje end blot det at opretholde livet. Vi kan nemlig med sikkerhed fastslå, at vi er på vej ind i en ny tidsalder, i hvilken produktionen vil være automatisk, og i hvilken ingen behøver at øde sine kræfter på kedsommelig, nyttebetonet virksomhed. Automatisk produktion betyder, at ethvert menneskeligt væsen vil være i stand til at bruge næsten hele sin energi til udviklingen af sine skabende evner, så at enhver, i automatiseringens overskuds-samfund, vil opnå den frihed som i alle tidligere samfund kun – omend med begrænsninger – var reserveret kunstneren.

Der kan næppe herske nogen tvivl om at mennesket er på vej mod dette perspektiv. Skønt denne frigørelse af menneskehedens ikke kan gennemføres uden kamp, kan ingen magt på jorden i længden forhindre menneskehedens i at sætte sig i besiddelse af den automatiske produktions overskud. Snart vil mennesket ikke længere være nødt til at sælge sin livstid og til at miste sine skabende kræfter, endog før det har været i stand til overhovedet at bruge dem til realiseringen af en virkelig menneskelig tilværelse. Før siden mennesket nåede opfindelsernes stadi, kan et menneske kun realisere sit liv fuldt ud ved at være skabende, og enhver anden beskæftigelse betyder en reduktion af dets potentielle muligheder.

Når historikeren Johan Huizinga definerer HOMO LUDENS' kulturelle aktivitet som en aktivitet uden forbindelse med det normale liv, og når han fastslår, at mennesket kun kan lege når det lejlighedsvis undslipper den nyttebetonede tilværelses betingelser, understreger han således modsætningen mellem skabende udfoldelse og kampen for tilværelsen. Det følger, at bortfaldet af kampen for tilværelsen, således som vi venter det i fremtiden, medfører bortfaldet af den skranke der er mellem almindelig tilværelse og skabende leg. Således vil mennesket, frigjort fra arbejdet, blive det konstante homo ludens, hvis liv er opfindelse, mennesket som leger hele sit liv.

Denne det nyttebetonede samfunds endeligt kan forklare den nuværende krise i kunstnerens holdning, hans tøven og umiskendelige frustrering med hensyn til formsproget og hans provokerende holdning overfor både samfund og kunst. Vi forstår nu hvorfor de enkelte kunstarter er kommet til deres slutfase, og hvorfor de skabende individer er tvunget til at angribe deres eget kulturelle system før de er i stand til at virkeliggøre nogen skabende holdning overhovedet. Fra nu af kan skabende virksomhed kun forbindes med den sociale tilværelse i sin helhed.

Siden begyndelsen af dette århundrede har der været talt meget om den menneskelige races skabende evner og betydningen af dens manifestationer. Som svar på den reaktionære doktrin om kulturelt forfald som resultat af masseudbredelse, erklærede den kunstneriske avant-garde sig til fordel for en „poésie faite par tous“, en poesi frembragt af hele menneskehedens, efter Lautréamonts berømte slogan.

Virkeliggørelsen af en sådan massekultur afhænger øjensynligt ikke kun af kunstnerens hensigter, og ville kræve

gennemgribende forandringer i samfundet, faktisk en fuldstændig revolution.

I fortidens samfund har skabende virksomhed aldrig været afgørende for gennemsnitsmennesket, måske knap nok væsentlig. I nytte-samfundet kunne kun produktionen af elementære forbrugsgoder være afgørende. Det er imidlertid bemærkelsesværdigt at til trods for at næsten alle de mennesker, der har levet indtil vor tid, ofrede hele deres liv til hårdt produktivt arbejde, viser forbrugets historie ustandselig sult og underskud. Gennem hele sin tilværelses historie måtte menneskeslægten som helhed bruge næsten hele sin energi blot til det formål at opretholde livet. Hvis vi tænker på dette simple faktum, skulle det være nemt at forstå mekaniseringens afgørende betydning. Teoretisk set kan man allerede sige, at der ikke findes nogen gentagelig handling som ikke kan udføres af en maskine. Den eneste virksomhed der vil forblive uden for automatiseringen er fantasiens enestående indsats, som er kendetegnet for et menneskeligt væsen. Det eneste virkeområde som er utilgængeligt for elektronhjernen er den skabende evnes uforudsigelige virksomhed som får mennesket til at forandre verden og genskabe den efter sine lunefulde behov.

Selve den automatiske produktions overskud vil være det middel hvormed de mennesker, som nu arbejder, vil bane sig vej til frihed. Det fremtidige homo ludens' frihed vil bestå i dets krav om ret til at forbruge uden at være nødt til at producere. For mens maskinen gradvis erstatter mennesket som produktionskraft, kan maskinen ikke erstatte det i forbruget af produktionsgoderne. Produktionens vækst ifølge mekaniseringen vil før eller senere føre til en nedskrivning af værdien af de producerede elementære forbrugsgoder, og denne proces kan kun bremses gennem voksende produktion af goder som ikke er elementære. Men at sælge sådanne goder kræver mere og mere energi og det øjeblik vil komme, da den energi som er nødvendig til reklame og salg overstiger det mål af energi som er nødvendig for produktion. Det vil være det rette øjeblik til at proklamere frit forbrug og den endelige afskaffelse af enhver form for arbejde. Arbejderklassens nuværende kamp for nedsættelse af arbejdstiden synes at være begyndelsen til kampen for frit forbrug.

Spørgsmålet er nu, hvorledes det frie menneske i fremtidens ikke-arbejdende samfund vil bruge sine ubundne kræfter, på hvilken måde det vil virkeliggøre sin frihed og hvorledes dets tilværelse vil blive. Jeg håber det må være klart, at der ikke kan drages nogen sammenligning med kunstneren i fortid eller nutid.

Fortidens homo ludens, som Johan Huizinga beskrev det, var et menneske i en usædvanlig situation, et menneske som undslap virkeligheden ved at suggerere en anden „drømt“ virkelighed der skulle hjælpe det med at glemme dets nuværende livs utilfredsstillende omstændigheder. Ingen virkelig kontakt var mulig mellem ham og de andre, som ikke var i stand til at følge ham ind i hans erstatnings-paradis, da de selv var fanget i deres eget nyttebetonede liv. Hans tanker og hans moral stod i stadig modsætning til det såkaldte normale, og selv når samfundet anerkendte ham, forblev kunstneren et ensomt menneske, eller undertiden en ud-

stødt. Det nye homo ludens i fremtidens ikke-arbejdende samfund vil tvært imod snarere være den normale mennesketype. Hans liv består i at opbygge den virkelighed han ønsker. Han drømmer ikke men skaber den verden, som han frit undfanger, ikke længere plaget af kampen for tilværelsen. Dette betyder en revolution på den sociale adfærds område. Hvis mennesket ikke længere er bundet til produktivt arbejde, vil det heller ikke længere være tvunget til at forblive på et bestemt sted, til at slå sig ned. Det vil være i stand til at bevæge sig, rejse, cirkulere. Det vil være i stand til at forandre sine omgivelser, udvide det område det lever i. Dets forhold til rummet vil ændre sig samtidig med dets forhold til tiden, og en mere nomadeagtig tilværelse vil være blandt de første resultater af dets større frihed. (Det er betegnende at den voksende turisme synes forbundet med arbejdstidens forkortelse).

Men på samme tid vil trafikken muligvis formindskes på grund af menneskets nye forhold til tiden. Et ikke-arbejdende menneske har sjældent travlt, og, almindelig talt, vil omfanget af dets bevægelser i første række afhænge af dets omgivelser intensitet. Langt den største del af trafikken i de nuværende byer er nyttebetonet og vil sikkert forsvinde samtidig med at det menneskelige bidrag til produktionen forsvinder. (For eksempel synes gaderne på lørdage og søndage, når folk ikke arbejder, tomme i sammenligning med andre dage).

Hvis vi tænker på disse ovennævnte konsekvenser af afskaffelsen af menneskeligt arbejde, må det være klart at de funktionelle omgivelser der er baseret på C. I. A. M.s (den internationale organisation af moderne arkitekter) fire principper: bolig, arbejde, trafik og rekreation, på ingen måde ville passe til de totalt forandrede behov som vil vise sig i denne nye periode i historien.

Der kan nu rejse sig et spørgsmål: hvis mennesket antages at opnå total frihed, at være herre over tid og rum, kan vi da forvente at det vil bruge sin frihed på en skabende måde, at det ikke vil ødelægge sit liv i ørkesløshed og kedsomhed, sådan som moralister ustandselig bliver ved med at fortælle os? Er der nogen fornuft i at forandre samfundet og genopbygge en omverden, hvis vi ikke kan forvente fremkomsten af en ny mennesketype, som jeg kalder homo ludens? Som svar på disse spørgsmål vil jeg gentage, at den traditionelle kunstner kun socialt set er en undtagelse, at enhver er skabende i hvert fald potentielt og i en vis udstrækning, og at utilfredsheden hos den gennemsnitlige velfærds-statsborger idag har mere at gøre med den verden han lever i end med hans egne evner.

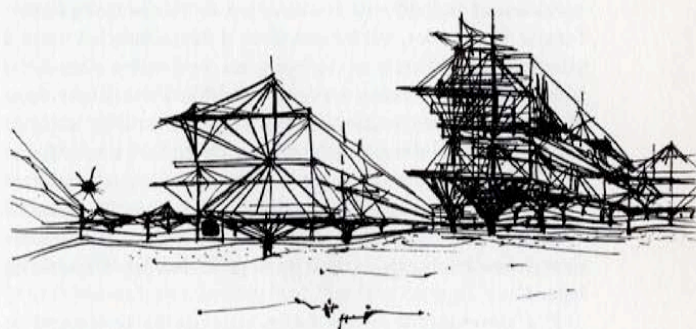
Kunstneren har altid forsøgt at fremstille billedet af den verden han ønskede, men det er vigtigere at forandre verden selv og gøre den mere egnet til at leve i.

Det skabende menneskes særlige hverv i den nuværende periode, er at forberede en ny spændende virkelighed baseret på den tekniske produktions virkelige muligheder, i stedet for at gengive og udtrykke den utilfredsstillende og stagnerede virkelighed som står for at skulle likvideres.

Denne nye virkelighed må denne gang dække det sociale rum vi virkelig lever i, for det nye homo ludens behøver ikke at undslippe fra det virkelige liv. Det behøver ikke at

frembringe kunst, for det kan være skabende i sit daglige livs handlinger. Det vil være i stand til at skabe livet selv og omforme det i overensstemmelse med de endnu ukendte behov der først vil vise sig efter at det har opnået frihed for arbejdet. Det vil sige, efter at mennesket begynder sin udvikling mod et virkeligt homo ludens.

På nuværende tidspunkt kan enhver virksomhed på det kunstneriske område, som ikke beskæftiger sig med dette homo ludens, allerede kaldes bagudvendt, og det er grunden til at jeg, i fem år, har koncentreret min virksomhed om min New-Babylon plan.



New-Babylon planen består af et antal modeller, kort, tegninger og fotografier og er stadig i statu nascendi. Udstillingen her på Akademiet viser et udvalg af materialet som er lavet med den hensigt at illustrere en by-verden, fuldstændig forskellig fra den nuværende. I betragtning af at den nuværende byform – ligesom det samfund den er udtryk for – er umiskendeligt på vej mod sin undergang, ville det ikke være rigtigt at se på New-Babylon som et utopisk projekt. Tværtimod, af alle de projekter der beskæftiger sig med fremtidens by – at lave den slags projekter synes at være ved at blive en slags mode –, kan jeg sige at New-Babylon måske repræsenterer den eneste der er baseret på de helt nye sociale betingelser som den fuldstændige mekanisering af arbejdet frembyder. New-Babylon er den omverden som homo ludens i den automatiske tidsalder antages at skulle leve i, en omverden så væsensforskellig fra de funktionelle byer der er opført gennem den lange periode i historien i hvilken menneskenes liv var viet nyttehensyn, en periode som endnu ikke er til ende.

Når vi ser fremad mod det ikke-arbejdende samfund – som rimeligvis vil komme hurtigere end de fleste forventer – kan vi ikke fortsætte med at udvikle byer som er baseret på den traditionelle livsform, på beboelse, trafik og arbejde. Homo ludens' omverden må, først og fremmest, være fleksibel, foranderlig, bevægelig, tilsikre enhver bevægelse, enhver forandring af sted eller forandring af sindstilstand, enhver måde at forholde sig på. De rum som tilsikrer en sådan fuldstændig frihed i livsstilen kan ikke forudbestemmes, og lige så lidt kan den brug der vil blive gjort af dem. Det er i hvert tilfælde ikke hjemmet der kan være hovedelementet i denne omverden, men kun det kollektivt anvendte sociale område hvor folk vil mødes, hvor de vil på-

virke hinanden og hvor de netop vil realisere deres liv. Følgelig kan New-Babylon umuligt være en forudlagt byplan, der tilvejebringer alt det, byplanlæggere tror folk behøver. Nej, ethvert element er med vilje ladt ubestemt, alt må være bevægeligt og fleksibelt for at muliggøre enhver brug der vil blive gjort af det. Vi kan endnu ikke afgøre hvordan livet vil blive for menneskene i New-Babylon, for de mennesker der cirkulerer i dette enorme sociale område forventes selv at give dette område dets evigt foranderlige form, at dele det, at variere det, at skabe dets altid forskellige atmosfære, og endelig, at lege deres liv i disse omskiftelige omgivers foranderlighed. I stedet for at skabe koagulerede versioner af individuelle ønsker, som de traditionelle kunstformer gjorde det, vil menneskene i New-Babylon være i stand til øjeblikkelig at virkeliggøre et hvilket som helst billede af deres verden i ethvert øjeblik. De vil ikke være nødt til at fortsætte nogen som helst forestilling som de frembringer om deres samfund og omverden. I stedet for at bestemme et funktionelt opholdsområde, vil de snarere stræbe mod en hyppig modulation af dette område. For de vil kun være i stand til at gøre deres frihed udbytterig gennem intensivering af den materielle verden de virkelig lever i.

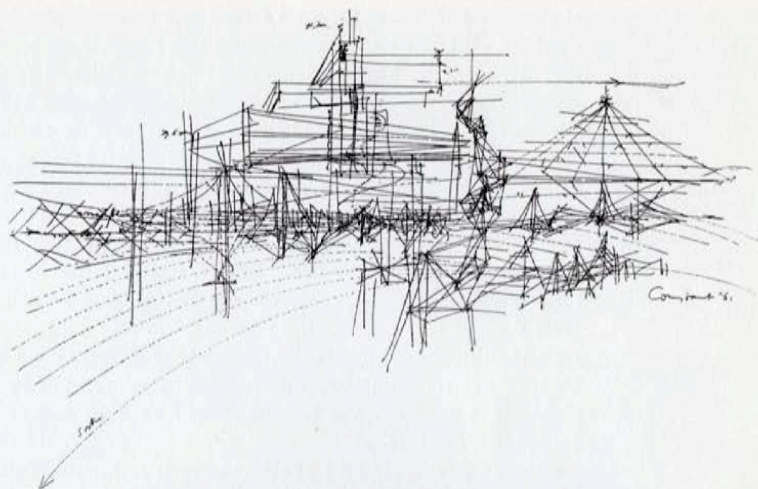
Det slavebundne homo faber, ustandselig optaget af at producere de goder som skal hjælpe det med at holde sig i live, ustandselig udtænkende metoder der kan hjælpe det med at forøge sin produktion, dette dybt utilfredsstillende produktionsmenneske, kunne kun trøstes gennem håbet om et mere menneskeligt liv efter døden i et eller andet paradis, himmel eller evige jagtmarker.

Homo ludens skaber derimod sit paradis selv, og øjeblikkelig. Det omformer den materielle verden efter sine højere behov, og det fortsætter med at forandre og modellere denne verden i forhold til sine egne skiftende og voksende evner.

De nuværende kunstners rolle, mine damer og herrer, er at være bebudelsen af dette kommende homo ludens. Kunstnere søger ikke længere at undslippe det sociale livs virkelighed, men de ønsker at ændre denne virkelighed. De er ikke længere tilfreds med at skabe erstatning for virkeligheden på lærred eller på beskrevet papir, de ønsker at trænge ind i deres eget og vort livs virkelige virkelighed, de ønsker at påvirke mennesker og gøre dem bevidst om deres egne skabende muligheder, de ønsker at vække den skaber der slumrer i ethvert individs sind.

Den yngre kunstnergeneration tror ikke på fremstillingen af de trøste-genstande som kunsværker er. De fremkalder ting som skal ske, de ønsker at organisere de uanvendte skabende kræfter i menneskeheden. Denne umådelige sum af skabende energi, undertrykt under dens udviklingsperiode, vil snart bryde frem, og kunstnerne er de som må vide dette og forberede kanaliseringen af dette nye område af menneskelig aktivitet.

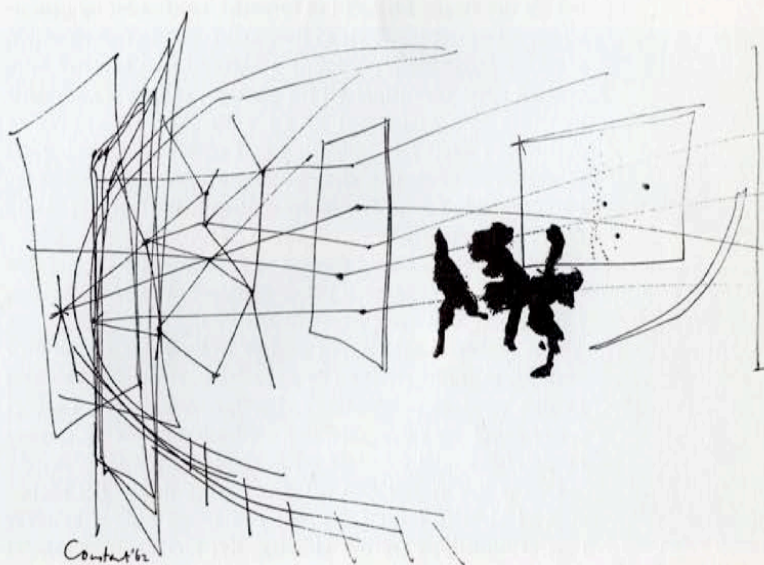
Der vil ske noget temmelig snart, og vi må være klar over at det ikke kan ske i verden sådan som vi former den nu. Vi må ødelægge denne funktionelle verden som snart vil være ude af brug, og erstatte den med en ny, ufunktionel verden der korresponderer med en legende menneskeheds behov. Den funktionelle by må erstattes af en fælles lege-



plads for den nære fremtids befriede menneskeslægt. Det område som den skabende mennesketype, homo ludens, skal bebo, har jeg kaldt New-Babylon, fremtidens verdensomspændende by som vil adskille sig i næsten hver eneste detalje fra de byer vi tidligere har kendt.

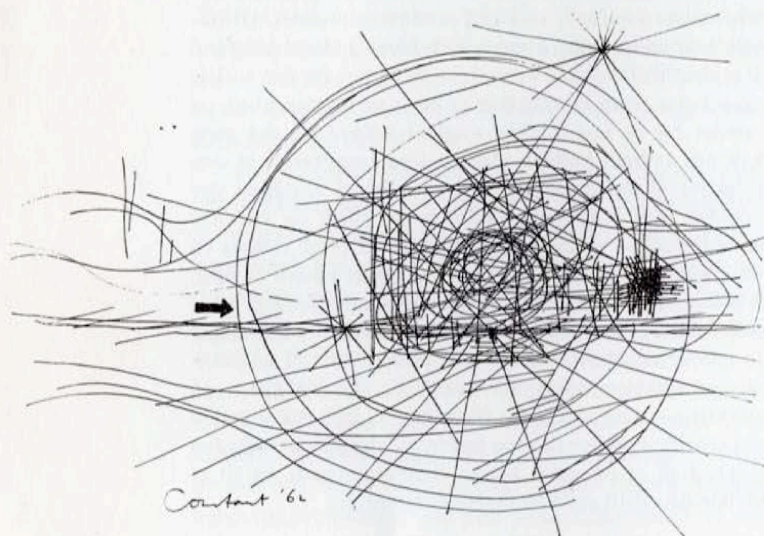
New-Babylon-planen i dens nuværende form er, stadig som et kunsværk, intet andet end en antydning. Den har kun til hensigt at give de minimale betingelser for en adfærd der må forblive så fri som muligt. Ethvert bånd på bevægelsesfriheden, enhver indskrænkning med hensyn til skabelsen af en tilstand og en atmosfære må undgås. Alt må forblive muligt, alt må stadig kunne ske. Disse omgivelser skal skabes af selve livets aktivitet, og ikke omvendt som det praktisk taget er nu.

Der er to sammenhængende omstændigheder som har affødt denne plans karakteristiske formelle egenskaber. For det første befolkningstilvæksten som allerede fører til næsten fuldstændig urbanisering af vor klode, idet den ødelægger landskabet som oprindeligt brugtes i fællesskab.



Den anden omstændighed, forbundet hermed, er opfindelsen og den voksende betydning af de mekaniske transportmidler, som i enormt omfang forøger det areal på hvilket hvert enkelt menneske lever. Enhver plan for fremtiden må løse de problemer der stilles af disse omstændigheder, og derfor har New-Babylon planen anlagt en streng adskillelse mellem hurtig trafik og socialt opholds-område på den ene side, og på den anden side en streng adskillelse mellem de konstruerede kunstige omgivelser og de grønne naturområder der forbliver imellem dem.

New-Babylon består af et sammenhængende system af overdækkede enheder som jeg kalder sektorer, imellem hvilke der er åbne områder hvor ingen bor, og hvor der ikke findes bygninger – naturparker, landbrugsland, eller haver. Dette netagtige system er ubegrænset og kunne, teoretisk set, dække hele jordens overflade. Systemets sammenhæng betyder, at på grund af den intensiverede brug der gøres af rummet, er ethvert individs beboelsesareal praktisk taget ubegrænset.



De enheder, New-Babylon er sammensat af, sektorerne – meget større end nogen eksisterende bygning – er i virkeligheden „hængende“ beboelsesområder, rumlige systemer af højtliggende planer der lader grundarealet så frit som muligt til en eventuel intensiv hurtig trafik, der kan passere under sektor-systemet og tillade hurtig kontakt mellem fjerntliggende sektorer. På toppen af en sektor kan der være en lufthavn eller helikopterhavn der sikrer hurtig overfart til sektor-grupper i andre dele af verden.

Det væsentligste livselement i New-Babylon er udnyttelsen af det sammenhængende sociale område og skabelsen af tilstande og lege-muligheder inden for dette område. Mekaniske transportmidler som tillader enhver person at passere hurtigt fra en sektor til en anden sikrer en udvidelse af det totale beboelsesområde, men bør ikke betragtes som afgørende for de mennesker der gennemrejser sektor-verdenen. For i New-Babylon er det ikke absolut nødvendigt at

rejse over lange afstande for at virkeliggøre en ændring af omgivelser eller en ændring af stemning. Intensivering og moduleren af det sociale område garanterer en praktisk taget ubegrænset variation i livsatmosfæren på et relativt lille område. Sektor-området kan sammenlignes med hvad sociologer kalder den kulturskabende zone i en by. Forbilledet for New-Babylon kan faktisk findes i disse områder af de historiske byer, hvor nyttesamfundets udskud holder sammen, disse fattige kvarterer hvor raceminoriteter, kunstnere, studenter, prostituerede og intellektuelle lever sammen og som repræsenterer de eksplosive centre der har været udgangspunktet for enhver kulturel virksomhed siden mekaniseringen prægede de eksisterende byer som organisationsmedier for den kommercielle produktion.

New-Babylon kan netop betragtes som en ubrudt, umådelig kulturskabende zone, hvor betingelserne for kulturskabende kontakt og aktivitet imidlertid i enormt omfang overgår de sørgelige og ugunstige betingelser i de nuværende storbyers slumlignende kulturskabende områder. New-Babylon er lavet med det formål at være kulturskabende medens de funktionelle byer hovedsagelig er fjendtlige derimod, og højst kan tilbyde et billigt og trist slumkvarter, hvor friheden kun tolereres fordi det ikke længere kan bruges til noget bedre.

Hvis jeg siger at den grundlæggende ide for New-Babylon er den at være kulturskabende omgivelse for de mennesker som passerer igennem, mener jeg dermed at sektorernes installationer og udstyr er udformet med det formål at tilbyde de gunstigste betingelser for en fri og fantastisk adfærd, fremmed for enhver tanke om nytte eller funktion. Jeg skal give Dem et eksempel. Sektorernes dimensioner – de kan måle fra 10 til 20 hektar hver – medfører kunstig klimatisering og oplysning af de indre rum. Inden for den nyttebetonede tankeverden, vil man være tilbøjelig til at forestille sig de klimatologiske betingelser som er gunstigst for arbejde eller helbred. Den skabende tanke opdager imidlertid snart i herredømmet over de klimatiske forhold et spændende medium for omformningen af den materielle verden. Nye, ikke-eksisterende klimaer kan skabes, og selv på et relativt begrænset område kan et stort register af de mest kontrasterende klimaer bidrage til skabelsen af en eventyrlig verden, som en eksperimentelt levende mennesketype kan udforske.

En anden mulighed på dette felt frembyder sig ved opdelingen af selve sektor-området. Sektor-gulvene er oprindelig tomme. De repræsenterer en slags udvidelse af jordoverfladen, en slags ny hud der dækker jorden og mangfoldiggør dens beboelsesareal. De skal opdeles og udvikles i et mere sammensat system af mindre områder. Den ufunktionelle karakter af denne legepladsagtige konstruktion gør enhver logisk opdeling af de indre rum meningsløs. Vi er snarere tilbøjelig til at tænke på et fuldstændigt kaotisk arrangement af mindre og større rum som ustandselig sættes op og tages ned igen ved hjælp af standardiserede konstruktions-elementer – som vægge, gulve og trapper. På denne måde kan det sociale område tilpasses et hvilket som helst af de stadig skiftende behov hos de stadigt skiftende befolkninger der passerer sektor-systemet.

Livet i New-Babylon er uegnet for dannelsen af vaner.

Enhver situation er forskellig og kræver en forskellig reaktion. Der kan ikke være tale om nogen fastlagt livsform, for livet selv, befriet fra enhver nyttebetonet forpligtelse, skal behandles som et materiale at skabe i. Af samme grund kan der ikke være tale om indbyggere i New-Babylon. Den ufunktionelle og skabende livsform kræver hurtigt passage gennem områder og sektorer. Vi kan således, på en måde, kalde tilværelsen i New-Babylon for en nomade-tilværelse. Folk rejser ustandselig og bevæger sig omkring i den selvskabte verden som de udforsker og skaber på samme tid. Der vil næppe være nogen grund for dem til at vende tilbage til det samme sted (som alligevel snart vil være forandret gennem andre, senere tilkommende folks aktivitet).

Mennesket blev først fastboende i selvsamme øjeblik det måtte producere sine forbrugsgoder selv i stedet for at finde dem i færdig tilstand i naturen. Det blev kun tvunget til at slå sig ned af agerbrugsmæssige grunde, og det vil ophøre med at være bundet til jorden når det ophører med at være producent af sine forbrugsgoder. Maskinens produktive rolle vil sætte menneskeheden i stand til ikke kun at genvinde nomade-tilværelsens frihed, men til at udvide denne frihed til det punkt, hvor den kan assimileres i hele menneskets skabende aktivitet.

Med det formål at tjene behovene hos en menneskehed der lever en nomadetilværelse, må New-Babylon byde på opholdssteder hvor som helst og på hvilket som helst tidspunkt for enhver der ønsker det. Derfor indeholder hver sektor et eller flere permanente centre med private opholdsrum (vi kan sammenligne dem med hoteller), hvor gæster på gennemrejse kan finde ly, hvor de kan hvile en tid, kan tilbringe natten, elske, slappe af eller blive raske når de føler sig syge. Folk vil sjældent forblive længe sådan et sted, for det er nemt at bevæge sig videre og de søger et spændende, mere interessant og intensivt liv.

Hvert øjeblik af tilværelsen i New-Babylon kan have en hjernevask positive egenskaber, for så vidt som intensiteten af hvert øjeblik ødelægger erindringen om tidligere øjeblikke, idet erindringen er det element som normalt lammer den skabende fantasi.

New-Babylons homo ludens rejser uophørligt gennem denne verden som han skaber og omskaber hvert øjeblik, og til sammenligning kan vi sige, at blot 24 timers ophold i New-Babylon kan byde på flere erfaringer og flere oplevelser end en lang rejse i nogen som helst tidligere historisk periode. Vi kan sige, at hver kvadratkilometer af New-Babylons overflade byder på et næsten udtømmeligt spillerum for nye og ukendte situationer, fordi intet skal forblive og alt hele tiden forandrer sig.

Den skabende brug af de bevægelige konstruktions-elementer og det tekniske udstyr garanterer den stadige variation i hele beboelsesarealet. Langt fra at være den ensomme rejsende der passivt ligger under for sine omgivers atmosfære, som turisten i vore dage, griber den New-Babyloniske nomade selv ind og præger vejen under sin gennemrejse. Da han stadig er i forbindelse med sine medrejsende samarbejder han med dem for kollektivt at forandre den verden han udforsker. Den samtidige aktivitet af mange mennesker, alle koncentreret om variationen af

deres omgivelser, og som alle har adgang til de tekniske midler hvormed disse omgivelser kan domineres, kan næppe sammenlignes med nogen kulturform vi har kendt indtil nu. Vi må faktisk tænke os en ny slags kultur, en kollektiv poesi der byder individet de største udtryksmuligheder. Det utallige antal kommunikationer teknikken muliggør, resulterer i en sindsoprivende almen aktivitet så snart de bruges på en ufunktionel måde. Kontaktområdet med andre individer er praktisk taget ubegrænset for enhver. New-Babylonieren er aldrig alene i sine skabende øjeblikke. Enhver af hans handlinger vil fremkalde et øjeblikkeligt svar. Modsat den individuelle digters, malers eller arkitekts skabende adfærd, engageres den kollektivt levende New-Babylonier ved enhver indgriben i den materielle verden. Enhver handling vil fremkalde en andens handling, fordi enhver handling sker offentligt og vil blive besvaret i fuld offentlighed.

Man må imidlertid ikke tro at individet tæmmes eller mister sin fri adfærd under sådanne betingelser. Dette ville virkelig være tilfældet i et nyttebetonet samfund hvor ethvert initiativ bedømmes efter den funktionelle brug. Det New-Babyloniske samfund, som er funktionelt ubundet, vil udvikle helt andre adfærdsnormer. I homo ludens' samfund vil originalitet ikke blive betragtet som en fare for den sociale organisation, men snarere som et bevis på overlegenhed, og i stedet for at undertrykke original adfærd vil det mest skabende individ indtage pladsen som igangsætter af den kollektive skabelsesproces. Enhver original handling der forandrer den kollektive atmosfære er tilladt og vil være motiv for andre mennesker til at reagere. Der vil vise sig en kædereaktion som først kan afsluttes når et klimax er nået. Et sådant klimax kunne vi i New-Babylons terminologi kalde en kollektivt skabt tilstand. Sådan en tilstand, der unddrager sig enhver enkeltpersons kontrol, er resultatet af en kompliceret skabelsesproces der svarer til den definition på kollektiv poesi jeg nævnte i begyndelsen. Den nye situation som arbejdets automatisering byder, vil give menneskeheden lejlighed til at nå dette højere civilisationsstade og til at udvikle dets drift mod en skabende tilværelse.

